

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden

Oljebekämpningsplan för Nacka kommun

Förslag till beslut

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden föreslår kommunfullmäktige fatta följande beslut.

1. Kommunfullmäktige antar föreslagen oljebekämpningsplan.
2. Kommunfullmäktige bemyndigar miljö- och stadsbyggnadsnämnden och natur- och trafikenämnden att besluta om justeringar av arbetsteknisk karaktär såsom rutiner, resurslistor mm.

Sammanfattning

Utmed Nackas kuster passerar en stor mängd fartyg. Alla dessa transporterar olja i någon form, antingen som drivmedel eller som last. Utsläpp av olja och oljeliknande kemikalier kan orsaka allvarliga skador på miljön och en större händelse kan drabba flera län. Detta beslut innebär att det finns förutsättningar för att saneringsarbetet hanteras så förberett och samordnat som möjligt samt att miljö- och stadsbyggnadsnämnden och natur- och trafikenämnden har en gemensam syn på vem som gör vad och vad vi ska prioritera.

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden antog 2013 en oljebekämpningsplan. Denna plan ska enligt lag fastställas för varje mandatperiod. Även natur- och trafikenämnden ska ta beslut om detta förslag. Vår bedömning är att planen har en övergripande principiell betydelse. Beslut ska därför även fattas i kommunfullmäktige. Kommunfullmäktige antar planen för att ge vägvisning om ansvarsområden och prioriteringar vid ett stort oljeutsläpp.

I planen beskrivs vad som behöver göras vid ett stort oljeutsläpp. Syftet med en gemensam oljebekämpningsplan är att stärka beredskapen vid ett stort oljespill från fartyg till havs. Viktiga fortplantningsområden kan att slås ut eller försämras kraftigt för en lång tid om de inte skyddas. Även friluftsliv och näringsliv kan påverkas.

Ärendet

Östersjön är ett av världens mest trafikerade hav, ca 2000 fartyg¹ rör sig dagligen på Östersjön. Fartygen anpassas och blir större, med tankvolymerna upp till 150 000 ton. Antalet fartygsrörelser ökar och fler verksamheter ska samsas om ett begränsat utrymme. Utmed Nackas kuster passerar en stor mängd tankers, lastfartyg och passagerarfartyg i olika format.

¹ Helsingforskonventionen.

Östersjöns kust är särskilt känslig för oljeutsläpp. Nackas kuststräcka är till stora delar utpekad som skyddsvärd. Miljöeffekterna vid ett oljeutsläpp beror främst på när utsläppet sker, var det sker samt typen av olja. Volymen utsläppt olja kan vara av mindre betydelse då även ett litet utsläpp kan få svåra konsekvenser. Men följderna av ett stort utsläpp (> 8 000 ton olja) kan ge effekter även på näringsliv och friluftsliv. Båthamnar som drabbas av olja kan hamna i karantän under flera veckor, eftersom båtarna inte får lämna hamn. De stränder som är mest troliga för stora oljepåslag i Nacka bedöms vara norra kusten och Erstaviken. Orsaken är att båttrafiken utmed norra kusten är stor och att Erstaviken i princip är öppen mot de stora farlederna i Östersjön mot sydost.

Konsekvenserna av ett oljeutsläpp till havs är många; kustzonens växt- och djurliv skadas, stränder förorenas och havsbotten påverkas negativt eller förstörs. Ett oljeutsläpp riskerar medföra stora störningar på Nackas ekologiska system och viktiga fortplantningsområden för både marina och landlevande djur kan slås ut eller försvagas kraftigt.

Förra gången, 2013, togs planen endast av miljö- och stadsbyggnadsnämnden. Beträffande saneringsarbetet gäller planen i stora delar för natur- och trafiknämndens (NTN) verksamhet. Därför ska NTN också föreslås ta detta beslut i samma principiella utformning. Men bedömningen är att den är av övergripande principiell betydelse vilket innebär att beslut även ska fattas av kommunfullmäktige.

Lagstöd

Enligt lagen² ska det finnas en plan för sådana kriser som kan förväntas inom det egna territoriet och som är identifierade. Planen ska enligt lag fastställas för varje mandatperiod.

Ett stort oljeutsläpp utmed Nackas kust är en risk som har identifierats i miljöenhetens risk och sårbarhetsanalys som en risk för ”kontamination av recipient”. Nacka kommun är till stora delar omgiven av kust. Det är sannolikt att någon av kommunens stränder kommer att drabbas av ett stort oljeutsläpp från ett fartyg på statligt vatten. Vid ett oljeutsläpp från fartyg på statligt vatten gäller särskilda förutsättningar för ersättning av kostnader i samband med sanering.

Förhållande till andra krisplaner

Den nu gällande oljebekämpningsplanen som togs fram 2013 av Nacka tillsammans med Haninge, Nynäshamn, Södertälje och Tyresö kommun, Södertörns brandförsvarsförbund och SWECO. Planen består av en generell del och en kommunspecifik del.

Den kommunspecifika delen i planen utgår från Nacka kommuns ledningsstruktur. Planen underordnar sig Nacka kommuns centrala krishanteringsplan och miljöenhetens generella krisplan. Oljebekämpningsplanen kompletterar de andra krisplanerna och den är en

² Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, 2 kap 1§.

verksamhetsspecifik krisplan som pekar både mot de ansvarsområden som miljö- och stadsbyggnadsnämnden och natur- och trafiknämnden har.

Syfte och mål med en oljebekämpningsplan

Oljebekämpningsplanen beskriver skeden och uppgifter som kommer i samband med oljepåslag utmed kusten. Syftet är att saneringsarbetet hanteras så förberett och samordnat som möjligt med en gemensam syn på hur samverkan, prioriteringar och utnyttjande av resurser ska ske. Målet med en god beredskap för oljebekämpning är att öka vår förmåga att bekämpa den olja som når land efter utsläpp till havs och att minimera dess effekter.

Syftet med att ha en plan är att kommunen ska ha en god beredskap vid händelse av ett större oljespill till havs, att öka vår förmåga att bekämpa den olja som når strand och att minimera främst ekologiska, men även socioekonomiska, följder.

Det är samma mål som gäller för den nationella strategin för oljeskadeskydd, vars övergripande mål är att minimera miljöskada och skada på andra samhällsvärden. Den nationella strategin utgår bland annat från miljömålen. De miljömål som framför allt berör oljeskadeskyddet är "Hav i balans samt levande vattendrag, sjöar, kust och skärgård", "Giftfri miljö" och "Ett rikt växt- och djurliv". Vilket överensstämmer med de lokala miljökvalitetsmål som antagits i Nacka. Den nationella strategin gäller alla, oavsett det är en kommun, en myndighet, ett privat företag eller en frivilligorganisation. Alla aktörer har ansvar att finna sin roll och använda strategin för att minimera miljöskada. Nackas oljebekämpningsplan förtydligar de roller som gäller inom Nacka kommuns organisation.

Oljebekämpningsplanens struktur

Oljebekämpningsplanen har en allmän del som redogör för aktörers ansvar, problem och frågor som uppstår vid en oljeolycka från fartyg till havs (på statligt vatten). Planen består av flera dokument och blanketter för underlag och stöd. Förslaget till oljeskyddsplan finns på Nacka kommuns hemsida³. Där finns även bland annat en arbetsguide med anvisningar om hur oljebekämpningsplanen och dess olika delar kan användas. Se även bilaga 2.

Räddningstjänst

Under räddningstjänstfasen krävs snabba prioriteringar. Resurserna räcker inte till för att skydda allt. Därför har hela kusten från Nacka till Södertälje prioriterats. Det har skett med hjälp av lokal kunskap, kustplanen, länsstyrelsens databaser och konsulter samt ekonomiskt bidrag från Havs- och vattenmyndigheten. Nackas prioriterade områden redovisas i bilaga 1. Det är de ekologiska värdena som har prioriterats, eftersom risken för bestående skador på ekosystemet är störst i dessa områden.

Saneringsfas

När räddningstjänstskedet är över lämnas ansvaret för saneringen över till kommunen. Saneringsfasen börjar när oljan flutit upp på strand och läget inte kan förvärras. Sanering är

3

http://www.nacka.se/web/politik_organisation/sa_styrs_nacka/sa_styrs/regelverk/sakerhet_beredskap/Documents/oljebekampningsplan.pdf

inte reglerad enligt lag. Enligt miljöbalken har fartygsägaren ansvaret och får, på sikt, ta kostnaderna. Praxis är dock att kommunen leder saneringsarbetet inom sitt territorium.

Oljebekämpningsplanen ska användas i kommunens beredskapsarbete och som stöd vid sanering efter ett större oljepåslag, men den kan även användas vid mindre utsläpp. En fördel med ett i förväg utpekat ansvar är att möjligheten för en lyckad och effektiv insats ökar. Det gäller både för användning av resurser och för att begränsa kostnaderna. För att planen ska uppfylla sitt syfte är det viktigt att planen är väl förankrad inom berörda verksamheter. Det är därför angeläget att den uppdateras och övas regelbundet.

Konsekvenser för barn - barnperspektivet

Detta beslut är positivt för barn. Syftet är att skydda och bevara de känsligaste stränderna, för att förbättra möjligheterna att behålla ett rikt växt och djurliv i Nacka, efter ett stort oljeutsläpp. Möjligheten för barnen att vistas vid friska stränder, både på sin fritid och i sin utbildning, är viktig och självklar. Detta beslut har en ambition att försöka skydda de kustområden som kan bli förstörda flera generationer framåt om de drabbas.

Ekonomiska konsekvenser

Ett oljeutsläpp till havs är en väldigt kostsam händelse. Att dokumentera och beräkna kostnader för sanering är relativt enkelt. Det är betydligt svårare att beräkna ekologiska och socioekonomiska kostnader med konsekvenser på diffusa värden som t.ex. skador på natur, minskad turism och effekter på näringsliv som också ingår i den totala kostnaden för oljeutsläppet. Socioekonomiska kostnader ersätts inte av staten, det gör däremot saneringen, men det förutsätter en god dokumentation av utgifter under hela saneringsfasen.

Ett relativt färskt exempel på kostnader som kan bli aktuella kommer från oljepåslaget vid Tjörns kommun i september 2011. Oljepåslaget berodde på att ett fraktfartyg och ett fiskefartyg krockade utanför Jylland. Krocken ledde till ett utsläpp av bunkerolja som nådde Tjörn fem dagar senare. Kustbevakningen tog upp 644 kubikmeter oljeavfall till havs och Tjörns kommun tog upp 623 ton oljeavfall (olja blandat med vatten, sediment, sten, tång med mera) på land. Saneringsinsatsen avslutades i september 2013. Fram till december 2013 hade Tjörns kommun begärt 140 miljoner kr i ersättning för sanering av olja.

Det finns därför en god anledning även av ekonomiska skäl att ha en relevant och uppdaterad oljebekämpningsplan för Nacka kommun.

Anna Green

Miljöchef

08-718 7725

Anna.green@nacka.se

Alice Ahoniemi

Krisberedskapssamordnare/miljöenheten

08-718 9569

Alice.ahoniemi@nacka.se

Bilaga

Bilaga 1. Prioriterade skyddsvärda områden i Nacka kommun